

De decennia na de Tweede Wereldoorlog waren ‘gouden jaren’, waarin er geen eind leek te komen aan de welvaartsgroei. Maar aan het begin van de jaren zeventig nam het economisch optimisme af. Wetenschappers hadden aangetoond dat grondstoffen oprakten. Waren er dan toch grenzen aan de groei? Ook sociaal-democraten gingen naarstig op zoek naar een nieuw evenwicht tussen milieu en economie.

AUTEURS Wybren Versteegen en Marijn Molema

Verder lezen

Peter Bootsma en Willem Breedveld, *De verbeelding aan de macht. Het kabinet-Den Uyl 1973-1977* (Den Haag 1999) vooral pp. 99-116.

Jacqueline Cramer, *De groene golf. Geschiedenis en toekomst van de Nederlandse milieubeweging* (Utrecht 1989).

Reinhard Steurer, *Der Wachstumsdiskurs in Wissenschaft und Politik. Von der Wachstumseuphorie über ‘Grenzen des Wachstums’ zur Nachhaltigkeit* (Berlijn 2002) vooral pp. 367-478.

S.W. Versteegen en J.C. Hane-kamp, ‘The sustainability Debate: idealism versus conformism- the controversy over Economic Growth’, in: Jan Oosthoek, Barry K. Gills (red.), *The globalization of environmental crisis* (Londen/ New York 2008) 67-80.

Het milieu als keerzijde van economische groei

In de discussie over het milieu vervulde een internationale club van wetenschappers en industriëlen een belangrijke rol. Deze ‘Club van Rome’ bracht een rapport uit waarin met behulp van computersimulaties uitgerekend werd dat het milieu werd uitgeput. Door voortdurende economische groei zouden grondstoffen opraken en het klimaat onherstelbaar worden aangetast. Het rapport kreeg de pakkende titel *Grenzen aan de groei*. De verontrustende boodschap was al voor de officiële publicatie uitgelekt. De

Haagse Post had in juni 1971 de primeur en kopte ‘Ramp uit de computer’. De Nederlandse uitgave ontketende in het jaar daarop een ware Club van Rome-koorts.

Ook onder sociaal-democraten bracht het rapport een schokkeffect teweeg. Rokende schoorstenen stonden lang symbool voor voorspoed: economische groei bracht de arbeider werk en inkomen. Nu bleken die rokende schoorstenen ook een keerzijde te hebben. Niet heel links was overigens gecharmeerd van de Club van Rome. Sommigen deden het gezelschap af als een ‘Rotary Club voor het Milieu’. De discussie over de vraag of de Club van Rome nu wel of niet gelijk had, werd bijzonder scherp gevoerd.

Het milieu kwam echter met stip binnen op de wenslijsten van sociaal-democratische snit. Provinciale afdelingen bogen zich over normen en heffingen om de industriële vervuiling aan banden te leggen. Joop den Uyl en Sicco Mansholt betitelden de dreigende bevolkingsgroei en stijging van de industriële productie als een ‘crisis’. De PvdA-kopstukken spraken namens een adviescommissie, waarin ook vertegenwoordigers van de PPR en d’66 zitting namen. Deze ‘Commissie van Zes’ drukte de drie progressieve partijen op het hart het milieu

een plek te geven in de noodzakelijke hervormingen van de maatschappij. Toch bleek het lastig om strenge milieueisen te verzoenen met het creëren van werkgelegenheid. In hun gezamenlijke verkiezingsprogramma Keerpunt ’72 namen PvdA, PPR en d’66 al flink gas terug in hun voortvarendheid het milieu aan te pakken.

Toch was het milieu een terugkerend onderwerp in het kabinet-Den Uyl. Bij grote infrastructuurprojecten, zoals de bouw van de Oosterscheldedam, werd rekening gehouden met kwetsbare natuurgebieden. De ministerspost voor Milieuhygiëne, die het kabinet-Biesheuvel had ingesteld, bleef. PvdA-bewindsvrouw Irene Vorrink werd hier het gezicht van de op gang gekomen milieuwetgeving. In 1976 kwam er een praktisch en wendbaar concept: ‘selectieve groei’. Sectoren die niet vervuilden, mochten wél blijven groeien. In de praktijk werkte het concept maar matig.

Nauw verbonden met het toegenomen milieubewustzijn werd de autoloze zondag, die het gevolg was van de Oliecrisis van 1973. De olieboycot van de Arabische landen tegen Nederland als straf voor de steun aan Israël had niets te maken met echte schaarste aan olie. Maar wél leefde het idee dat Nederland met die crisis als het ware een voorproefje kreeg van een wereld zonder olie en zonder auto’s. Zoals minister-president Den Uyl zei: de wereld van voor de oliecrisis zou niet terugkeren.

In 1977 kreeg het milieu een plek in het beginselprogramma van de PvdA. Het milieudebat veranderde ingrijpend. De nadruk verschoof van een tekort aan grondstoffen naar zure regen, CO₂-uitstoot en de opwarming van de aarde. De PvdA bleef zoeken naar een evenwicht tussen milieu en economie, maar dit voorkwam niet dat Groen-Links zich vanaf 1990 kon profileren als dé milieupartij.